

จากการศึกษาในพื้นที่และการจัดกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้ เกิดการเปลี่ยนแปลงและพลังขับเคลื่อนตามลักษณะของผลที่เกิดกับชุมชนได้ ดังนี้

1. การหนุนเสริมนโยบาย โครงการและกิจกรรมตลอดจนกระบวนการขับเคลื่อนของชุมชนไปได้เร็วขึ้น และเป็นไปตามเป้าหมายแม้บางพื้นที่เพิ่งเริ่มดำเนินการก็มีการนโยบายและโครงการเกิดขึ้น

2. เกิดแรงผลักดัน ทุกกิจกรรมมีส่วนผลักดันให้ชุมชนเกิดการตื่นตัว มีพลังมีแนวร่วมเกิดความร่วมมือของคนในชุมชนลุกขึ้นมาผลักดันโครงการ กิจกรรม ขับเคลื่อนรณรงค์ไปได้ เช่น ธนาคารชยะ การแปรรูปปุ๋ย การแปรรูปวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร

3. มีนโยบายหรือผลการดำเนินงานได้เกิดจุดประกายที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมเดิน รณรงค์คัดแยกขยะและการผลิตเตาเผาขยะในครัวเรือน

4. เกิดภาคีเครือข่าย จากกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้เกิดภาคีเครือข่ายระหว่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และ องค์การบริหารส่วนตำบลเหล่า อำเภอยางชุมน้อย จังหวัด ร้อยเอ็ด

5. เกิดวิทยากรกระบวนการของชุมชน ทุกกิจกรรมในกระบวนการวิจัยและการมีส่วนร่วม มีการแลกเปลี่ยนความคิด แบ่งกลุ่มนำเสนอผลงาน ทำให้ชุมชนกล้าพูด กล้าแสดงออก

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลแจนแลน อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการวิจัยที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกภาคส่วน ที่มิวิจัยได้จัดกิจกรรมดำเนินการวิจัยดังนี้

1. สรุปผลและอภิปรายผล
2. เป้าหมาย และกลุ่มเป้าหมาย
3. วิธีการวัดผล ประเมินผล
4. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลและอภิปรายผล

ในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลแจนแลน อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ แนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชน คือ การสร้างชุมชนการจัดการขยะต้นแบบโดยจัดการตั้งแต่ต้นทางในครัวเรือน ซึ่งเป็นรูปแบบที่ส่งเสริมกระตุ้นให้คนในชุมชนหมู่ 6 หันมาจัดการตนเองโดยที่ผู้นำมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการดำเนินการ ทำเป็นต้นแบบ ส่งเสริมให้คนชุมชนทำทุกครัวเรือนมีการคัดแยกขยะออกเป็น 4 ประเภทภายในชุมชน ได้แก่ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตรายและขยะทั่วไป เป็นครัวเรือนต้นแบบในการทำปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์โดยใช้ปุ๋ยมูลสัตว์และทำปุ๋ยหมักชีวภาพ และชุมชนหมู่ 6 มีธนาคารขยะรีไซเคิลในชุมชน ซึ่งปัจจัยส่งเสริมการหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลแจนแลน อำเภอภูผินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีการขับเคลื่อนโดยการให้ความรู้และการรณรงค์ในเรื่องการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชน ให้มีการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางโดยแยกขยะขายได้ เช่น ขวดพลาสติก ขยะถุงพลาสติกโดยการเผาทำลาย ด้านทัศนคติและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน มีขวัญ กำลังใจ ปลั่งในการขับเคลื่อนที่จะเป็นต้นแบบ โดยชุมชนมีนโยบายให้เด็กและเยาวชน ร่วมรณรงค์และสร้างจิตสำนึก มีติดตามผลการดำเนินงานโดยคณะกรรมการ ชุมชน อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อติดตามการดำเนินงานของครัวเรือนประชาชนที่เข้าร่วม และรวบรวมข้อมูลความก้าวหน้า ผลการดำเนินงาน ข้อมูลความต้องการ สภาพปัญหา แล้วนำมาวิเคราะห์และกำหนดกติกาและวิธีการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รวิกานต์ แสนไชย (2544) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาธนาคารขยะชุมชนวัดกลาง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการจัดการธนาคารขยะชุมชนวัดกลาง เป็นการใช้องค์กรมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นการจัดการแบบยั่งยืน ปัจจัยที่ทำให้สมาชิกในชุมชนวัดกลางเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการธนาคารขยะมี 11 ประการ คือ รูปแบบของโครงการ การ

ประชาสัมพันธ์ สื่อมวลชน ความพร้อมของประชาชนในชุมชน การสนับสนุนจากภายนอก ผู้บริหาร โครงการ ความเข้มแข็งของชุมชน ความต้องการแก้ไขปัญหาของชุมชน ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับความต้องการการยอมรับจากสังคม และความต้องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้ชนรุ่นหน้า ส่วนรูปแบบการดำเนินงานของธนาคารขยะชุมชนวัดกลาง เป็นกลยุทธ์หนึ่งของการจัดการขยะมูลฝอยที่ดีและเหมาะสมสำหรับชุมชนในระดับท้องถิ่นทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด

ปริมาณขยะในชุมชนหมู่ 6 หลังจากการคัดแยกขยะออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตรายและขยะทั่วไป มีการนำขยะอินทรีย์ไปทำปุ๋ยหมักโดยใช้บ่อซีเมนต์ปริมาณขยะที่ต้องการนำไปกำจัดหลังจากดำเนินโครงการ ปริมาณขยะนำไปทิ้งที่บ่อรองรับขยะลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๕ ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นก่อนเริ่มดำเนินโครงการงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย ศิริมาต (2548) ศึกษาถึงกระบวนการจัดการขยะจากครัวเรือนแบบพึ่งตนเองของชุมชนตำบลน้ำพาง อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน ดำเนินการขับเคลื่อนโดยกระตุ้นชุมชนให้เห็นคุณค่าของขยะในการใช้ประโยชน์จากขยะพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์จากเศษวัสดุหรือเศษขยะในกลุ่มเยาวชนและกลุ่มแม่บ้าน มีการกำจัดขยะโดยใช้วิถีชีวิตของชุมชนเอง รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยวิธีต่างๆ ในพื้นที่ ทั้งในระดับหมู่บ้านและตำบล การจัดตั้งกลุ่ม การสื่อสารและการถ่ายทอด เนื่องจากชุมชนมีต้นแบบที่ได้รับรางวัลระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ทำให้คนในชุมชนตระหนัก การมีจิตสำนึกในเรื่องการจัดการขยะ มีความภาคภูมิใจในชุมชนตนเอง

จากการจัดการขยะในชุมชนหมู่ 6 เพื่อลดขยะต้นทางสามารถเป็นต้นแบบที่ดีให้กับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงกับชุมชนอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงอีก 8 ชุมชน หากนำต้นแบบที่ดีในการจัดการขยะไปปฏิบัติ จะทำให้ปริมาณขยะต้นทางลดลง มีปุ๋ยหมักชีวภาพใช้ในการเกษตร และมีธนาคารขยะระดับชุมชนเป็นการลดปริมาณขยะต้นทางในระดับตำบล อำเภอ จังหวัดและประเทศต่อไป

กลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยเรื่อง การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลแจนแลน อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีเป้าหมายดังนี้

1. เป้าหมาย

1.1 เพื่อหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะในครัวเรือนของชุมชนตำบลแจนแลน อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

1.2 เพื่อลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลแจนแลน อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกชุมชนบ้านแจนแลน หมู่ 6 ชุมชนตำบลแจนแลน อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 100 คน ซึ่งเป็นครัวเรือนอาสาสมัครในชุมชนที่ดำเนินการเรื่องจัดการขยะ

วิธีการวัดผล ประเมินผล

การวิจัยเรื่อง การหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลแจนแลน อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ คณะผู้วิจัยมีวิธีการวัดผล ประเมินผล ดังนี้

1. การศึกษาบริบท

การจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชนตำบลแจนแลน อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการศึกษาริบทของชุมชนในการจัดการขยะ และหาแนวปฏิบัติที่เหมาะสมในการจัดการขยะและลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือนของชุมชน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากโปรแกรมการพัฒนาระบบข้อมูลตำบล (TCNAP) คู่มือการพัฒนาทักษะการวิจัยชุมชนด้วยการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาแบบเร่งด่วน (RECAP) ตำบลแจนแลน อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ และจากการลงพื้นที่สำรวจ การสอบถาม การสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่ม เยาวชน และผู้นำชุมชน ทำให้ทราบบริบทพื้นที่และแนวทางการขับเคลื่อนของชุมชนด้วย

2. การลดปริมาณขยะสะสมในครัวเรือน

การลดขยะสะสมของชุมชนตำบลแจนแลน อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ วัดผลโดยใช้การชั่งน้ำหนักปริมาณขยะแต่ละครัวเรือน การสำรวจ การสังเกตโดยใช้ภาพถ่ายก่อนและหลัง ซึ่งผลการดำเนินงานของครัวเรือนในชุมชนหมู่ 6 พบว่า มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการคัดแยกขยะแต่ละประเภทได้ถูกต้องอย่างน้อยร้อยละ ๘๐ มีการคัดแยกขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป อย่างน้อยร้อยละ ๘๐ ปริมาณขยะที่ต้องการนำไปกำจัดหลังจากดำเนินโครงการลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ ๓๕ ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นก่อนเริ่มดำเนินโครงการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชน

1.1 ด้านแนวปฏิบัติที่ดี ตัวแทนชุมชนได้เล็งเห็นแนวปฏิบัติที่ดีด้านการจัดการตนเองของประชาชนในพื้นที่ชุมชน โดยไม่รอการสนับสนุนจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว โดยมีแนวคิดว่าจะดำเนินการโครงการที่สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการคัดแยกและจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางเพื่อให้เกิดสภาพชุมชนที่น่าอยู่ มีสภาพแวดล้อมที่ดี

1.2 ด้านรูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสม ตัวแทนชุมชนมีแนวคิดด้านรูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมว่าควรจะเป็นการให้ความสำคัญกับการคัดแยกขยะต้นทางเพื่อลดปริมาณขยะ และสามารถก่อให้เกิดรายได้ต่อครัวเรือนได้

1.3 ด้านการใช้ประโยชน์จากขยะครัวเรือน ตัวแทนชุมชนได้สะท้อนผลจากการเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการขยะว่า สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปต่อยอดเพื่อจัดการด้านการเลี้ยงไส้เดือนจากขยะอินทรีย์ เพื่อใช้ในพื้นที่เกษตรกรรมของสมาชิกในชุมชน

1.4 ด้านความต้องการพัฒนาในพื้นที่ ตัวแทนชุมชนได้แนวคิดในการนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการอบรมครั้งนี้และจากการศึกษาดูงานในพื้นที่อื่นๆ มาส่งเสริมให้เกิดชุมชนต้นแบบที่สามารถจัดการตนเองด้านการจัดการขยะเพื่อขยายผลสู่พื้นที่อื่นๆ ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับนักวิจัย

- 2.1 เป็นการส่งเสริมนักวิจัยให้เกิดเครือข่าย ความสัมพันธ์กับชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น
- 2.2 เป็นการสร้างและค้นหาองค์ความรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ในประเด็นที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันได้
- 2.3 ส่งเสริมและกระตุ้นให้นักวิจัยของมหาวิทยาลัย ทำงานเพื่อชุมชน เกิดทีมวิจัยที่มีสหสาขาวิชาดำเนินการร่วมกัน

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์การบริหารส่วนตำบลผลักดันให้เกิดการจัดการขยะครบทุกหมู่บ้าน โดยสามารถนำแนวปฏิบัติที่ดีที่ได้จากการเรียนรู้ การศึกษาดูงาน ไปปรับใช้ในพื้นที่ได้ ขยายผลสู่ทุกครัวเรือนได้